

Манастиря битува във фолклорната история чрез няколко семанти.

Първата и най-разпространената се отнася до категоричното знание за съществуване в пространството на манастир или черква в реални параметри и функции. Сиреч, манастирът като семантика в това знание. В много от случаите се посочва точно мястото му в реалното пространство с наличие на следи от основи на постройки. Но най-важното са запазените предания за времето на построяването на манастирите, за патрона им чрез празника-събор, който е ставал там,²³ а и в много случаи възстановен по-късно и днес.

Ядро в тези предания представлява знанието, че манастирите са от времето на българското царство, и понякога с още по-голяма конкретност, както е в с. Раково, правени са по времето на Асеновци или след превземането на Търновград от турците и изгонването на духовниците от там те издигат манастири в този район. И логично отново доминираща позиция има макротопонимът *Малка Света гора*, за която също се знае, че е построена от цар Асен II (Табаков 1986: 149; Ковачев, Русев 2001: 100–107). Не са малко манастирите, свързани с нея в местните предания. Знае се, че в сегашното с. Сотирия е имало голям манастир, дори съществува предположение, че той е бил главният манастир. Вероятно част от неговия комплекс е съществуващият и сега *врис* (‘извор’) „Св. Петка“, чиято вода се счита за лековита. Така се нарича и черквата тук. И до днес е съхранена практиката, с малки прекъсвания, на Петковден тук да се организира събор с всичките му присъщи елементи на култов празник.

В поречието на *Манастирска река* се намирал голям манастир (Радева 2006: 137–147), следи от който съществуват и сега, където, според предание, е ставал голям събор на празника на Св. Константин и Елена (Раковски 1984: 67).

Събор с всички елементи на култов празник и досега става на *Тодоровата аязма* по поречието на Манастирска река на Тодоровден, където е имало черква (вж. Раковски 1984: 67; Шкорпил 1886: 9; Гюлмязов 1948: 61; Бънов 1995: 64).

Отново по поречието на тази река, върху югоизточния склон на възвишението Бармука, има наименование на местност *Манастир* или *Св. Георги*, където, по предание, също е имало манастир и събор на Гергьовден. В южното подножие на това възвишение до аязма „Св. Троица“, според знание на стари хора, цитирано от С. Табаков, е имало храм или манастир от времето на българското царство (Табаков 1986: 149).

На юг в м. Кешишликия и до днес функционира аязма, чийто празник е на Кръстовден. Наименованието ѝ е *Кръстовото*. Там почти без прекъсване се е съхранила и възпроизвеждала традицията за посещение и извършване на обредни действия с водата – миене, пиене, оставяне на подарък и “нишан”. Преданието говори, че в района е имало манастир, чиито 300 монаси са избити от турците (Вж. Шкорпил 1886: 36; Табаков 1986: 153; Гюлмязов 1948: 63; Бънов 1995: 64).

С оглед наличието на динамично знание за тази местност не е без основание предположението, че то е имало определено място в местния празничен календар, вероятно чрез голям събор на Кръстовден (Бънов 1995: 64).